

Metodické usmernenie

k aplikácii

Rámcových učebných plánov podľa cyklov vzdelávania

a Upravených cieľov a obsahu vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov

1 Zdôvodnenie

Rámcové učebné plány podľa cyklov vzdelávania (ďalej „RUP podľa cyklov“) a Upravené ciele a obsah vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov (ďalej „Upravené ciele a obsah vzdelávania“) vznikli ako komplexná odpoveď na situáciu, do ktorej sa školské vzdelávanie dostalo po období pandemickej krízy s uzavretými školami pri niekoľkomesačnej realizácii dištančného vzdelávania v domácom prostredí žiakov a čiastočnom otvorení škôl v posledných týždňoch školského roka 2019/2020 pre časť žiackej populácie.

Mimoriadna situácia spôsobila prekážky v plnohodnotnom napĺňaní cieľov výchovy a vzdelávania a ohrozila plnenie čl. 42 ods. 1 Ústavy SR, kde sa uvádza, že „každý má právo na vzdelanie“, pričom toto právo nie je interpretované mechanicky tak, že každý má právo chodiť do školy, ale má právo na kvalitné vzdelanie. Uvedený materiál reaguje na túto situáciu, vytvára priestor na vyrovnávanie deficitov v obsahu a požiadavkách na učebné výstupy žiakov, a to aj medzi stupňami vzdelania.

RUP podľa cyklov a Upravené ciele a obsah vzdelávania reagujú na nasledovné dôsledky prerušenia vyučovania v školách v školskom roku 2019/2020:

- nedostatočné osvojenie si požadovaných vedomostí a spôsobilostí žiakmi na úrovni jednotlivých ročníkov ako aj pri výstupe zo stupňa vzdelania (primárneho vzdelávania),
- zväčšenie rozdielov v úrovni vedomostí a spôsobilostí medzi žiakmi, keďže časť z nich nemala prístup k dištančným formám vzdelávania.

RUP podľa cyklov a Upravené ciele a obsah vzdelávania upravujú ciele, obsah i časové rozvrhnutie vzdelávania (vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov) tak, aby:

- každý žiak mohol plynulo a v súlade so svojim tempom a schopnosťami pokračovať vo vzdelávaní v ročníku, do ktorého v novom školskom roku nastúpi,
- školy nemuseli mechanicky presúvať učivo z ročníka do ročníka a rýchlo doháňať zmeškané učivo v kumulácii s predpísanými ročníkovými vzdelávacími štandardami,
- si školy mohli upraviť obsah vzdelávania vzhľadom na potreby svojich žiakov v súlade s ich aktuálnymi možnosťami, vedomosťami a schopnosťami,
- školy získali viac flexibility a voľnosti pri potrebnej úprave svojich školských vzdelávacích programov, keď budú prispôsobovať vzdelávanie potrebám žiakov svojej školy
- školy mali k dispozícii integrovanejší učebný plán a vzdelávacie štandardy, ktoré umožňujú školám a učiteľom sústrediť sa na podstatné vzdelávacie ciele vymedzené v rámci vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov a sledovať nárast učebných výsledkov žiakov v dlhších vzdelávacích etapách (cykloch vzdelávania).

RUP podľa cyklov a Upravené ciele a obsah vzdelávania v reakcii na vyššie uvedené prispôsobuje konkrétne vzdelávacie obsahy a zároveň vymedzuje vzdelávacie ciele na štátnej úrovni tak, aby presahovali horizont jedného školského roka a žiaci mali dostatok času na osvojenie predpísaného učiva a dosiahnutia cieľových požiadaviek. Vytvára možnosť, aby školy, pokiaľ to uznajú za vhodné a

potrebné, upravili svoje učebné plány a učebné osnovy v školských vzdelávacích programoch tak, aby adresnejšie rozložili obsah vzdelávania a jeho objem podľa potrieb žiakov a ich tempa vo vzdelávaní.

Na základe RUP podľa cyklov a Upravených cieľov a obsahu vzdelávania školy môžu vykonať úpravu učebných plánov a učebných osnov tak, že sa im otvára možnosť upraviť časové dotácie vyučovacích predmetov v jednotlivých ročníkoch a upraviť obsah vzdelávania pre jednotlivé vyučovacie predmety v súlade s upravenými učebnými plánmi a potrebami žiakov.

2 Uplatnenie RUP podľa cyklov a Upravených cieľov a obsahu vzdelávania v školských vzdelávacích programoch

Schválením týchto dokumentov nestrácajú platnosť rámcové učebné plány (RUP) ani vzdelávacie štandardy Štátneho vzdelávacieho programu zo dňa 6.2.2015 (takzvaný inovovaný Štátny vzdelávací program - iŠVP) v znení dodatkov. Škola si sama vyberie, či a v akej miere využije možnosť úprav školského vzdelávacieho programu podľa týchto materiálov.

Školy môžu postupovať nasledovným spôsobom:

1. podľa RUP podľa cyklov a Upravených cieľov a obsahu;
2. podľa RUP iŠVP z roku 2015 v znení dodatkov a podľa Upravených cieľov a obsahu;
3. podľa RUP a vzdelávacích štandardov iŠVP z roku 2015 v znení dodatkov.

Pokiaľ sa škola rozhodne postupovať podľa bodu 1 alebo 2 a bude chcieť využiť RUP podľa cyklov vzdelávania a Upravené ciele a obsah vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov, musí sa prihlásiť a zapojiť do pilotného overovania tohto prístupu, koordinovaného Štátnym pedagogickým ústavom. V rámci pilotného overovania prihlásené školy dostanú osobitnú podporu a asistenciu.

3 Úprava učebných plánov v školských vzdelávacích programoch

RUP podľa cyklov vzdelávania priradujú hodinové dotácie vzdelávacím oblastiam, resp. podoblastiam, nie vyučovacím predmetom. Zároveň určujú, ktoré vyučovacie predmety tvoria jednotlivé vzdelávacie oblasti. Názvy predmetov sú identické s názvami predmetov podľa iŠVP z roku 2015 a identické je aj ich priradenie k vzdelávacím oblastiam a podoblastiam a stupňom vzdelávania.

V právomoci školy je rozhodnúť:

- a) ktoré predmety sa budú v ktorom ročníku vyučovať, pričom začiatok vyučovania konkrétneho vyučovacieho predmetu vo vzdelávacích cykloch rešpektuje zásadu vekuprimeranosti, nadväznosti cieľov vzdelávacích oblastí v jednotlivých vzdelávacích cykloch a odporúčaním je tiež koordinácia medzipredmetových vzťahov.
- b) aká bude hodinová dotácia jednotlivých predmetov v ročníku.

Škola musí dodržať tieto zásady:

- a) do vyučovania je zaradený každý predmet, ktorý patrí do zoznamu vyučovacích predmetov,
- b) každý predmet je zaradený v príslušnom vzdelávacom cykle podľa jeho vymedzenia v Upravených cieľoch a obsahu vzdelávania,
- c) hodinová sadzba predmetov pre jednotlivé ročníky je stanovená tak, aby bol dodržaný určený objem hodín pre vzdelávaciu oblasť v príslušnom vzdelávacom cykle,
- d) celkový súčet hodín v ročníku rešpektuje počet stanovený v RUP podľa cyklov resp. môže byť navýšený v zmysle poznámok pod RUP,
- e) celkový súčet hodinových dotácií všetkých predmetov zaradených do vzdelávacej oblasti nesmie byť v jednom cykle vzdelávania nižší ako je predpísaný súčet podľa RUP podľa cyklov.

Príklad riešenia učebného plánu v ŠkVP v oblasti Človek a spoločnosť s komentármi:

Ročník	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Človek a spoločnosť – RUP	1			5		13			
Vlastiveda			1	1	2				
Dejepis					1	1	2	2	2
Geografia					2	1		2	2
Občianska náuka									

1. Vlastiveda sa objavuje aj v piatom ročníku. *Nie je to v poriadku, pretože jednotlivé predmety sú viazané na príslušný vzdelávací stupeň. V prípade, že si žiaci neosvojili požadované vedomosti a spôsobilosti z vlastivedy, obsah je možné zaradiť do predmetov dejepis alebo geografia.*
2. Predmet občianska náuka sa nevyučuje, škola deklaruje, že všetko potrebné sa naučia na dejepise. *Nie je to v poriadku, každý predmet musí byť vyučovaný aspoň v jednom ročníku.*
3. Súčet hodín všetkých predmetov v druhom cykle je väčší ako počet predpísaný v Upravenom RUP. *Môže to byť v poriadku, ale len v prípade, ak škola využila týmto spôsobom svoje disponibilné hodiny alebo hodiny nad rámec RUP a zároveň ak súčet hodín všetkých predmetov (aj z iných vzdelávacích oblastí) v žiadnom ročníku neprekročil predpísané maximálne hodnoty v zmysle poznámky 10 k RUP.*
4. Súčet hodín všetkých predmetov v druhom cykle je väčší ako počet predpísaný v Upravenom RUP. *Môže to byť v poriadku, ale len v prípade, ak škola využila týmto spôsobom svoje disponibilné hodiny alebo hodiny nad rámec RUP a zároveň ak súčet hodín všetkých predmetov (aj z iných vzdelávacích oblastí) v žiadnom ročníku neprekročil predpísané maximálne hodnoty v zmysle poznámky 10 k RUP podľa cyklov.*
5. Súčet hodín všetkých predmetov v treťom cykle je nižší ako počet predpísaný v Upravenom RUP. *Nie je to v poriadku, a to ani v tom prípade, že celkový počet hodín v druhom cykle je vyšší. Celkový počet hodín sa posudzuje pre každý cyklus zvlášť a v každom cykle musia byť minimálne hodinové dotácie v súčte za všetky predmety dodržané.*
6. Geografia má v siedmom ročníku „prestávku“ – nevyučuje sa, pokračuje až v ôsmom ročníku. *Je to v poriadku za podmienky, že po šiestom ročníku je uzatvorená istá logicky oddeliteľná časť učiva a prestávka vo vyučovaní nebude znamenať prerušenie nadväznosti učiva.*

Príklady riešenia učebného plánu v ŠkVP v oblasti Človek a príroda s komentármi:

Ročník	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Človek a príroda – RUP	4			4		16			
Prvouka	1	1							
Prírodoveda			2	1					
Biológia					3	1	2	1	1
Fyzika						2	1	2	1
Chémia						1	2	1	1

1. Škola chce posilniť prírodovedné vzdelávanie v 3. ročníku, lebo žiaci nedostali pri prerušenom vyučovaní potrebné základy v rámci prvouky.
2. Škola zaradila do učebného plánu tri hodiny biológie, aby v rámci druhého cyklu vyrovnala deficit zo štvrtého ročníka. Súčasne chce rozšíriť v rámci tohto predmetu praktické bádateľské aktivity v zmysle vzdelávacích cieľov danej vzdelávacej oblasti.

3. Škola stanovila fyziku a chémiu a biológiu do každého ročníka 3. cyklu, pretože chce využiť prvky blokového prírodovedného vzdelávania obsahujúceho paralelne všetky 3 prírodovedné predmety.

Ak sa školy od školského roka rozhodnú používať RUP podľa cyklov vzdelávania, túto zmenu realizujú formou úpravy svojich učebných plánov a učebných osnov ŠkVP, pričom zmenu zaznamenajú v tej časti ŠkVP, kde sa zvyčajne zaznamenávajú vykonávané revízie dokumentu.

4 Úprava učebných osnov v školských vzdelávacích programoch

V prípade, že chce škola postupovať podľa Upravených cieľov a obsahu vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov, ktorá obsahuje vymedzenie vzdelávacích štandardov jednotlivých vyučovacích predmetov v celkoch pre jednotlivé cykly, je potrebné realizovať úpravu existujúcich učebných osnov školského vzdelávacieho programu.

Školy upravujú učebné osnovy tak, že vychádzajú z komplexných cieľov vzdelávacích oblastí a z cieľov vyučovacích predmetov pre jednotlivé cykly, ako aj z obsahových štandardov uvedených v Úpravách cieľov a obsahu. Úpravu učebných osnov školských vzdelávacích programov škola realizuje tak, že kľúčové učivo stanovené pre jednotlivé cykly rozdelí podľa svojich potrieb, možností a pridelených hodín k príslušným predmetom do ročníkov.

Ako inšpirácia pre usporiadanie obsahu vzdelávania v jednotlivých ročníkoch budú školám poskytnuté modelové časovo-tematické plány pre vzdelávacie predmety.

Voliteľné hodiny sa odporúčajú využiť najmä na posilnenie tých oblastí a predmetov, kde počas prerušeného vyučovania v školách prišlo k najväčším stratám a ktoré je nevyhnutné posilniť z dôvodu plnenia upravených vzdelávacích cieľov.

5 Kontinuita vzdelávacích cyklov a stupňov základnej školy

Pri vypracúvaní učebných plánov a učebných osnov je dôležité dbať na kontinuitu vzdelávacích cieľov medzi jednotlivými ročníkmi a cyklami a na medzipredmetové vzťahy.

Špecifickým prvkom RUP podľa cyklov a Upravených cieľov a obsahu vzdelávania je zavedenie druhého vzdelávacieho cyklu, ktorý prepája posledný ročník primárneho vzdelávania a začiatkový ročník nižšieho stredného vzdelávania. Hoci 4. a 5. ročník základnej školy patria do rozličných vzdelávacích programov a stupňov vzdelania v zmysle ustanovení Zákona 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní, spojenie týchto ročníkov bolo prijaté ako opatrenie vyrovnávacieho charakteru. Dôvodom je, že aj keď žiaci 4. ročníka na konci školského roka 2019/2020 formálne získali primárne vzdelanie, v dôsledku prerušeného vyučovania v školách je pravdepodobné, že požadované vzdelávacie štandardy neboli naplnené.

Úlohou druhého cyklu vzdelávania je naplnenie cieľov primárneho vzdelávania, ktoré z objektívnych dôvodov nebolo možné plnohodnotne dosiahnuť. Vzdelávacie ciele a štandardy sú spracované tak, aby sa v časovom rozpätí dvoch rokov prepojili kľúčové zámery v jednotlivých predmetoch 4. a 5. ročníka základnej školy. Vo vzdelávaní žiakov 5. ročníka, ktorí si z dôvodu prerušeného vyučovania nemohli plnohodnotne osvojiť učivo vymedzené pre 4. ročník, sa vytvára dostatočný časový priestor na doplnenie vedomostí a zručností. Súčasne sa však umožňuje naplňovať očakávané výstupy z 5. ročníka s plynulým pokračovaním vzdelávania na 2. stupni ZŠ. Obsah vzdelávania v 4. a 5. ročníku si tak môže škola v plnom rozsahu prispôbiť potrebám a možnostiam svojich žiakov.

Prepojenie cieľov a obsahu vzdelávania v rámci 2. cyklu sa umožňuje aj vyrovnávanie možných rozdielov pri prestupe žiakov z neploorganizovanej do ploorganizovanej školy. Na základe identifikovaných rozdielov medzi žiakmi má škola možnosť v rámci 5. ročníka vytvoriť diferencované

skupiny a systematicky pracovať na dosiahnutí výstupných cieľov vzdelávania pri ukončení 5. ročníka.

Ak sa pre využitie upravených dokumentov rozhodne nepľnoorganizovaná škola, môže realizovať úpravy v prvom cykle (1.-3. ročník) sama, pre 4. ročník po dohode a v koordinácii so spádovou školou. Ak k dohode nedôjde, tak bude vo 4. ročníku postupovať podľa iŠVP z roku 2015 v znení dodatkov.

6 Začiatok realizácie a časová platnosť

O tom, či škola bude postupovať podľa RUP podľa cyklov a Upravených cieľov a obsahu vzdelávania môže škola rozhodnúť:

- a) pred začiatkom školského roka 2020/21 na základe kvalifikovaného odhadu vzdelávacieho profilu svojich žiakov;
- b) kedykoľvek v období september – január 2020 na základe diagnostiky vzdelávacieho profilu svojich žiakov;
- c) pred začiatkom školského roka 2021/2022 na základe dosiahnutých výsledkov svojich žiakov v školskom roku 2020/21.

Úpravu svojich školských programov v zmysle RUP podľa cyklov a Upravených cieľov a obsahu vzdelávania môže škola zrealizovať do skončenia prvého polroka školského roka 2020/21, ak ho chce uplatňovať už v príslušnom školskom roku, alebo pred začiatkom školského roka 2021/22, ak ho chce začať uplatňovať až v danom školskom roku.

Keďže vytvorenie druhého vzdelávacieho cyklu na rozhraní stupňov vzdelávania je vyrovnávacím opatrením na riešenie dôsledkov mimoriadnej situácie, jeho uplatňovanie má časové obmedzenie. Školský vzdelávací program vytvorený na základe RUP podľa cyklov a Upravených cieľov a obsahu vzdelávania môže byť použitý pre výchovu a vzdelávanie každého žiaka, ktorý bol žiakom ktoréhokoľvek ročníka základnej školy aspoň v jednom zo školských rokov 2019/2020 – 2022/2023, až do ukončenia jeho vzdelávania v príslušnom stupni vzdelávania.

Keďže však ide o štandardný a zaužívaný model základného vzdelávania v mnohých krajinách, v prípade jeho úspešnej aplikácie v našich podmienkach a po potrebnej úprave legislatívy sa môže trvalo uplatniť v základnom vzdelávaní v SR. **Preto sa tento model stáva aj predmetom pilotného overovania koordinovaného Štátnym pedagogickým ústavom, do ktorého je potrebné sa v zmysle už uvedeného pokynu aktívne prihlásiť a zaregistrovať.**